

pod nogami. (Mož slučajno ni pomislil, da luteranski denar tudi plača Poličarjevo vino, sicer bi se ne bil tako spozabil, saj se še pred kratkim ni dal pregovoriti zaradi čolna.) Pozneje, nekako okrog desetih, bivala je Klotilda navadno v svoji sobici, igrala na citre ter tudi pela.

Petje je Čudinovemu Šimnu še dokaj ugajalo, citranje pa nič kaj ne.

»Tako počasne dela, kakor moje stope. Vsak cigan naredi bolj poskočno.«

Ciliki je bilo pa vse zelo všeč, in rada bi bila ob nedeljah kaj pokramljala s tujko, toda kako, ko se nista razumeli? Saj sta često poskusili, pa ni šlo. Nemka je govorila svoj jezik, Cilika pa je odgovarjala v svojem:

»Moj Bog, jaz ne vem, kaj pravite.«

Postrežnica, ki je bila Korošica, raztolmačila jima je toliko njih misli, da je nanesa Cilika potrebnega živeža.

Zemljemerec sam pa je bil redko doma. Obedoval je pri tovariših, samo zvečer je prihajal k hčeri. Tudi njemu se je dolinica močno prikupila ter mu rodila neki načrt.

»Kako ti je všeč ta kraj?« izpraševal je nekdanj svojo jedinko — seveda v svojem nemškem narečju.

»Vedno bi rada tukaj ostala, samo če bi ljudi razumela«, govorila je hči. »Kadar se povrnem domov, spominjalo me bode zopet vse rajne matere; tukaj se lože otresem vseh neljubih in žalnih spominov.«

»Morda se še tukaj naseliva. Ko bi se namerilo, da bi mogel kupiti toliko sveta, kamor bi postavil žago in hišo, ne bi se vrnil tako brž v domovino. Koliko je tukaj lesa, saj si že videla! To bi se denar delal! Samo da bi začel!«

Odslej je bila Raddreherjeva glava vedno polna teh mislij. (Dalje.)

Očetova tajnost.

(Povest. — Spisal Slavotjub Dobrávec.)

Po majnikovo dopoldne je. Po ulicah tržaškega mesta vrví veselo življenje. Mnóžina ljudij se sprehaja ob morju, kjer se zibljejo pripeti silni parniki, pravi morški velikani. Tam-le blizu Lloydove palače se stiska mal parobrodíč »Justinopolis« prav k bregu. Sajav dim se vali skozi dimnik iz njegove notranjščine. Že drugič je zažvižgal. Ljudje hité po ozkem mostiču na njega krov, mnogo

I.

sprehajalcev čaka, da vidi, kako parnik odide. Nekateri so spremili do tu-le svoje znance, da bi jim še poslednjič segli v roko, poslednjič zamahnili z beloruto v slovo in — veselo svidanje. Saj je to parnik, ki prevažá potnike iz Trsta uro daleč v bližnje istrsko mesto Koper in nazaj.

Na krovu srečamo mnogovrstne ljudi. Tu se stiskajo marljive Istranke, pripovedujoč si, kaka je bila danes kupčija s kruhom (,bigami'), mlekom, zelenjavo

in cveticami, katere so imele zjutraj na mestnem trgu. Prešerni laški mornarji jih večkrat motijo v teh pogovorih ter jih preganjajo iz kota v kot, nazivajoč jih z neizbranimi izrazi, kakor da reve zaradi svojega rodú in jezika niso njim podobne stvari božje. A ženice so vajene takih neslanostij, vaje ne so trpeti in — molčati.

Toda pustimo ta nemili prizor in poglejmo tje v drugi konec, kjer imajo prostore in sedeže tako nazvani „ekstra“ ljudje.

Na tem koncu krova je prostor nekoliko snažnejši, človek lahko vzame pričenat stol in sedé opazuje morje, krasno morsko obrežje, srečujoče ladije in parnike, a tudi svoje sopotnike. Naš parnik je že odrinil od kraja, zapustil nesnažno morje v tržaški luki in se spustil kakor labod na zelenkasto-modre valove mimo svetilnika proti rtu »debele pike« (punta grossa). Ker je vreme lepo, mudi se skoro vsak potnik rajši na krovu nego v zaduhlih notranjih prostorih. Kdor hoče, ima danes lepo priliko, da opa-

zuje tukaj različne obraze, zlasti še laško nprav. Tam prav na nosu parnika stoji zal mladenič ter zre nepremično v morje pod seboj. Solnčni žarki divno odsevajo

Japonska cesarica.
(Po fotografiji.)

z morske gladine, da se blišči skoro odveč očesu. Za nekaj časa se ozre mladenič po ljudeh, stopi na mostič pozdravit znanca kapitana in krmarja. Izpregovorivši ž njima nekoliko besed ugleda spodaj dragoceno oblečeno gospo

in še skrbneje opravljeno njej podobno hčerko. Prej sta bili v spodnjih prostorih, zato ju mladenič ni bil opazil. Urno stopi k njima. Najprvo ga je zagledala mati.

»O, signor Vicenzo, vi tukaj! Ali prihajate z Dunaja?« in obe sta hiteli segat mu v roko. Hčerka je zardela, ko ji je Vicenzo lahko stisnil desnico. Saj je lepo, če so dekleta sramežljiva.

Ostal je pri ženskah, dasi mu je bilo skoro žal, da ne more, vračajoč se v domovino, do cela se naužiti pogleda po znanih holmih na zelenem bregu, po sto in sto stvaréh, katerih se spominja še iz zorne mladosti. Še nikdar ga ni vse zanimalo tako kakor danes. Izpremenil se je, jako izpremenil.

Najiminitnejši rodbini v koprskem mestu sta Marinijeva in Gorčičeva. Naš znanec Vinko Gorčič vrača se zaradi očetove želje iz cesarske stolice v svoj rojstveni kraj. Pretrgal je pravoslovno učenje, zapustil je šolske znance, ž njimi tudi lepo dijaško življenje, a na Dunaju je pustil, kar je najvažneje, sebe, starega človeka, kakoršen je bil prej. Ker je dovršil srednje šolske nauke na laškem gimnaziju, navzel se je bil od svojih tovarišev tudi laškega duha in onih laških nazorov, da je treba prezirati vsakega človeka, ki ni Lah po rodu. Na domu je sicer njegov oče vendar še kdaj govoril ž njim v svojem rodnem jeziku, a naposled se je mladi Vinko tudi tega sramoval. Ta grda napaka se ga je držala še nekaj let na Dunaju. Lani pa je slučajno dobil med akademično mladino soimenika in sorodnika po svojem starem očetu iz Kranjske. Večkrat sta se shajala, večkrat skupno obiskovala zabavne večere slovanskih društev, in Vinku so se po malem odpirale oči: kdo je? Z vsem srcem se je potem oprijemal ljubezni do svojega

slovenskega rodú in čim dalje bolj spoznaval njega dobre lastnosti, njega slabe strani, in krivice, ki mu jih prizadevajo drugi.

Slovenski njegovi sošolci so bili novega Pavla neizrekljivo veseli.

Odtodi pa je izvirala izprememba tudi v življenju mladega pravnika. Zato se ni mogel več tako odkritosrčno zabavati z gospo Marinijevo in njeno hčerko Angelino, ako tudi je dobro vedel, da bi oboji stariši radi videli, ko bi bila »lepa« Angelina prej ko prej njegova zaročenka.

Parnik je že zavil naravnost proti starinskemu Koprju. Osiveli stolp sv. Nazarija, nekdanj mogočna in častitljiva priča benečanske slave, zdel se je danes Vinku tudi neki tožen pomnik minljivosti. Toliko krasnejši so se mu zdeli prijazni zeleni hribci z oljčnimi drevesi, lepi zeleni bregovi z raznovrstnim sadnim drevjem in plemenito vinsko trto.

Na mostiču zopet zabrlizga piščal z močnim glasom — parnik krene v pristanišče. Nekaj ljudij ga čaka na bregu.

»Častita gospa«, pravi Vinko, »prosim, da mi poveste, ali biva moj oče še v mestu, ali se je že preselil v vinograde na Božjak?«

»Na Božjaku je že dva dni«, odgovori hčerka prav nezadovoljno, ker ni vprašal nje. Vinko je takoj spoznal vzrok temu, vendar jo je vljudno zahvalil. (Lahi so v občevanju vljudni, a zahtevajo to tudi od drugih.) Nehoté je pogladil z roko lepo rmenkasto svojo brado. Angelini se je zdel v tem trenutku, dasi se je hudovala nanj, vendar prikupljiv in prijazen.

Kratko in ljubeznivo se je poslovil od svojih sopotovalk, pozdravil tega in onega znanca ter skočil na voz, ki ga je čakal na bregu. Naglo je zdrčal potem po cesti preko plitvega morskega zaliva na nasprotno stran, kjer se mu

je izmed zelenega drevja in vitkih cipres kmalu zablščala nasproti lepa očetova hiša — mično letovišče — Vinkov dragi dom.

Njegov oče, Fran Gorčič, je živel po zimi v mestu, ostali del leta je pa prebil v svojih krasnih vinogradih na Božjaku. Frana Gorčiča oče se je bil naselil v mestu kot preprost Ribničan in prodajal lonce. Sreča ga ni zapustila do smrti in imovina se mu je množila. Kmalu je začel večjo trgovino z mešanim blagom, privadil se v laščini majati jezik in polagoma tudi kazati, da nekaj plača, in pozneje, ko so se leta njegovega bivanja v mestu pomnožila že na tretji križ, pokazal je včasih, da tudi nekaj velja. Tedaj še ni bilo nesrečnega prepira zastran jezika in narodnosti; ljudje so imeli radi dobrovoljnega in šaljivega „Kranjca“. Ko mu je dorastel sin, poslal ga je v šolo; pozneje je moral mladi Fran s sinovi odličnih meščanskih rodbin tudi na vseučilišče, odkoder se je vrnil kot cesarski politični uradnik. Na prvo službo so ga vmestili v dalmatinsko mesto D.; ž njim pa je bil naseljen v isti kraj prijatelj in sošolec Giacomo Marini k sodišču. Oba sta bila vesela, da se je tako zgodilo. Fran Gorčič je bil tedaj še živahen, vesel in odkritosrčen, kakor njegov oče, Marini pa bolj prilizljiv in ne tako odkrit.

V Dalmaciji sta ostala oba več let. Gorčič si je bil tam doli tudi izbral soprogo, ki mu je kmalu umrla; drugi so poleg tega trdili, da je prej z nekom zbežala od njega.

Po smrti svojega očeta se je vrnil domov in prevzel posestvo. Tedaj se je tudi drugič oženil, a tudi druge žene se ni dolgo veselil. Porodila mu je sina Vinka in umrla. Pozneje je prišel na dom še Marini, in stara prijatelja poprej, ostala sta tudi poslej.

II.

Na pragu je stal osiveli oče in težko čakal, da bi skoro stisnil roko sinu, ko je slišal ropotajoč voz s ceste navzgor. Leta so ga že sklonila, zato je pozval sina domov. Kdor ga je poznal pred štiridesetimi ali še pred tridesetimi leti, ne bi v njem sedaj več spoznal nekdanjega živahnega Frana Gorčiča. Še najbolj zadovoljen je bil tu na Božjaku, na samoti.

Tako stoječemu na pragu so prišle naproti kokoši, celó stara koklja je pripeljala svoje krdelo, in hišni maček se je hotel približati gospodarju; a danes ni imel za-nje grižljaja, ni imel za-nje prijazne besede. Naglo zapodi te prijatelje od sebe, da se je z velikim vriščem vse razgnalo. Tudi mačku je bil to dovolj glasen opomin, zato se je molče umaknil na bližnja drva, razleknil se na solncu in ne meneč se za gospodarjevo dobro ali slabo voljo kmalu glasno zadremal. Hotel je menda reči: »Kaj se jaz brigam za to!« Starikava kuharica pride vprašat, kje da izvoli gospôda danes obedovati. Gorčič ji kratko odgovori in se obrne v stran. Kuharica odide. V tem se prikaže voz. Vinko skoči k očetu, poda mu roko in krepko stisne ogorelo desnico, potem pa reče slovenski:

»Dober dan, oče! Da ste mi zdravi!«

Starec ga sicer nekako čudno pogleda, vendar vidnega veselja na obrazu ne more skriti. Za roki se držeč stopita v hišo in dalje v gosposki opravljeno obednico, kjer je že čakalo kosilo.

Ne bomo na dolgo razkladali, kaj sta neki govorila oče in sin. Oče je bil jako vesel, da zopet vidi svojega jedinca, saj je bil ta njegov ponos; sin je pa tudi očetu vse zaupal. Povedal mu je vse, kar bi ga utegnilo količkaj zanimati, povedal mu je tudi svojo izpremembo v mišljenju. Očetu je bilo celó nekako

všeč, da je sin krenil na to pot. Včasih je z nekim ponosom sam pripovedoval, da je bil njegov oče nekdanj reven ribniški lončar, ki si je pa s pridnostjo in varčnostjo pomagal na boljše.

Popoldne je Vinko pogledal to in ono na vrtu, potem sta z očetom stopila doli k morju, odvezala čoln, in Vinko, kot pravi sin morskega brega, je prijel za veslo in v tem hipu sta bila z očetom nekaj sto streljajev od brega. Krasen pogled je od tu na severni istrski breg, na pečnasti Slavnik, tje na tržaški rob, na strmi Nanosov nos na Kranjskem. S severa doli gledajo velikani julijskih planin, od severo-zapada sem pa zobčasti hrbet tridentinskih gorâ. Tje na zapad se širi nedozirna morska planjava, ki se blišči v večernem solncu. Val pri valu miglja in se leskeče kakor biser na dragoceni tkanini, val za valom hiti mimo čolna, kakor hiti čas življenja v večnost.

»Oče, krasna je ta zemlja, krasna naša domovina!« vzklikne Vinko. Starec je zrl nemo pred-se in molčal. Ti prizori so budili v njegovem srcu drugačne spomine — spomine srečne mladosti, ko se je tako mlad, kakor sedaj njegov sin, vozil ob kršnem dalmatinskem obrežju, lovil ribe in sanjal o srečnem življenju v prihodnjih letih.

Solnce je zlezlo počasi v morje in tihi mrak je legel na zemljo. Kmalu je bil čoln zopet na prejšnjem mestu pod hišo. Skozi vrt sta stopala oče in sin počasi domov.

Zvečer so ju razni pogovori zamotili, da sta ostala dalj časa po koncu, nego sta mislila, in Vinko bi bil še pripovedoval o svojih dunajskih tovariših, o slovanski navdušenosti in o sto drugih stvaréh, da ga ni oče opomnil, da treba iti počivat.

Dasi prvi večer zopet pod rodno streho, vendar ni Vinko še dolgo zaspal. Otresel

je za nekaj časa šolske skrbi in skrbi za življenje na tujem. Seveda se je, ponavljajoč v duhu dolga leta svojega bivanja v prestolnici, spominjal marsikatero šale, veselega dogodka in dijaške zabave; če je pomislil na bodočnost, zdela se mu je nekako prazna. V teh mislih je zaspal.

Kakor nekdanj njegov oče, bil je tudi Vinko vesele nravi, in ker je bil res prikupljive vnanjosti, imeli so ga radi v vseh družbah.

Ko se je drugi dan vzbudil in pogledal na uro, nasmehnil se je zadovoljno, ker jo je tako dolgo »vlekel«. Oče je bil že pri delavcih, in kuharica mu je prinesla po prstih zajutrek v sobo, ker je mislila, da še spi. Kmalu se je opravil in namenil za očetom. Ker ni dobro vedel, v katerem kraju so delavei, pokliče starega Mateja, da mu ide pokazat.

Matej je bil pri hiši, odkar Vinko pameti. Zastran pohabljenе noge ni mogel opravljati težkih opravil, pomagal je pa pri hiši, kakor in kjer je mogel; še več: gospodar ga je imel za svojega zaupnika in namestnika.

Udarila sta jo na levo gori po rebri in prišla kmalu pod hribec sv. Marka. Ko je bil Vinko še mlad, hodil je mnogokrat na ta griček; tudi danes ne more drugače, da ne bi stopil gori k podrti cerkvi in se naužil lepega razgleda na mesto in okolico. Tam v sinji daljavi na zahodu je videti fakrat, ko je morje mirno in nebo čisto, neki medlosiv stolp — stolp sv. Marka v Benetkah. Gotovo so za beneškega gospodstva od tu opazovali novi laški uradniki in naseljenci dušo slavne republike in »morsko kraljico« — Venecijo. Danes je tukajšnja cerkva v razvalinah, mah jo porašča in bršljan. V vogelni kamen je vdolben benečanski grb: sv. Marka lev

gleda izza odprte evangeljske knjige nepremično v božji svet. Brezozirni gaber ga že objemlje s svojimi vejami in kmalu ga zakrije popolnoma.

Na zemlji ima vsaka reč svoj čas, tako je uredil modri Stvarnik že v začetku.

Vinko in njegov spremljevalec nista dolgo gledala na hribu, ko se je prikazala po stezi sem dvanajstletna deklica z velikim šopom cvetic v roki; v naročju pa je imela polno trav in zelišč. Ustrašila se je neznanega gospoda in počakala nekoliko za grmom. Kmalu za njo pride, ničesar hudega sluteč, prav brezskrbno mlada gosposka ženska.

»Zakaj si se ustavila, Milka? Ali si videla volka?« vpraša šaljivo tujka deklico.

»Ne, gospodična. Neki gospod je tamle na hribcu, pa sem vam hotela povedati«, odvrne deklica bolj potihoma.

»Gospod?« reče tujka prestrašena. »Morda je pa celó gospodar tega zemljišča. Hud bode, ko zagleda, da sva teptali travo in trgali cvetice. Kje pa je? Morava se opravičiti.« To izgovorivši stopi močno zardela, vendar pogumno naprej. Ko pa ugleda Vinka, malo da se ne ustavi. Tega ni pričakovala. Najrajša bi se udrla v zemljo, a sedaj ne more nikamor.

»Prosim gospod, da nama oprostite«, začne boječe. »Mogoče, da je ta senožet vaša. Pač škodo sva vam napravili. Prosim, samo sedaj nama odpustite.«

Vinka je ta prikazen očarala. Slišal je, da je gospodična govorila prej z deklico slovenski, sedaj ž njim pa italijanski. To se mu je zdelo čudno.

Ker je ravnokar gledal tje na beneško stran in premišljal nekdanjo slavo republike, šinila mu je v glavo misel: Glej, to je vizija — prikazen: vznesena ženska postava v belem slamniku je nekdanja Venecija, deklica s cveticami pa njen genij. Vendar, ker ga je dvoje modrih očij tako proseče gledalo izpod kostanjevih kodrov, čakaje odgovora, zavé se Vinko nenavadnega položaja in odvrne vljudno slovenski:

»Da, gospica, ta senožet je mojega očeta; zaslužen kazni vam pa tudi jaz lahko naložim in sicer, da deklico poučite, da po naših travnikih že zdavnaj ni več volkov.« Vinko se prav ljubeznivo nasmeje, gospica pa tudi ni mislila na tako kazni, zato se je še nekoliko opravičila ter odšla z deklico naprej.

»Kdo je ta gospodična?« vpraša zvedavo spremljevalca.

»Učiteljica.«

»Odkodi?«

»Tam le s Hribovca.«

»Tako; pa todi bere cvetice?«

Matej videč, da ustreže gospodu, če še kaj več pové o nji, pravi:

»Ljudje jo imajo radi, ker je dobrega srca, prava dobrotnica bolnikom in siromakom. Kolikor more, pomaga vsakemu revežu. Z materjo živita neki jako skromno. Oni dan mi je pripovedovala neka mlekarica s Hribovca v mestu, da ji mati že dalje časa boleha, reva. Iz cvetic pa napravlja domača zdravila.«

Vinko ni vprašal nič več, molčé je stopal za Matejem; misli so mu bile drugodi.

(Dalje.)

Očetova tajnost.

(Povest. — Spisal Slavoljub Dobrávec.)

Nekega večera potem sta sedela oče in sin v obednici. Stari je velel prinesiti »bučo« vina in začel:

»Vinko, morda se ti je že dozdevalo, zakaj sem te hotel imeti doma. Vidiš, star sem že in nečem, da bi ti toliko izkusil po svetu, kakor sem jaz v dôbi svojega službovanja. Danes ali jutri lahko obolim in — ugasnem.«

Sin je seveda očeta tolašil, da ni še tako hudo in pa, da naposled ni nikomu zapisano, da mora takoj umreti, ko zagleda prvi sivi las na sencu.

Oče je nadaljeval: »Že več časa slutim neko nesrečo. Vem, da se bodeš smejal, če ti povém, da jaz verujem v slutnje. Dandanes posebno vi mladi ljudje verujete večinoma le to, kar se dá dognati s čuti; mene pa uči lastna izkušnja, da je nekaterim ljudem slutnja res neki notranji migljaj — glas božji, ki človeka svari, kadar se bliža nesreča.

Od kodi to? Kako to? — Tega ne dožene moderna veda nikoli.

Ko mi je bilo morda trideset let, služboval sem v dalmatinskem mestu D. Zimsko solnčno popoldne je bilo okoli božiča. Veselil sem se v družbi prijateljev. Radost se je večala od trenutka do trenutka. Napitnic brez konca in kraja, govorov, dolgih in kratkih je bilo, da so me že ušesa bolela. Kar si nekdo izmisli vrhu vsega še — ples. »Dajmo, dajmo!« doni z vseh strani. Jaz, do tedaj med njimi skoro najglasneji, nisem bil za to. Vsi so se čudili, mene je pa obšla neka zla slutnja, in več se nisem mogel veseliti. V družbi sem ostal še

III.

nekaj časa, a tih in miren; zvečer sem prvi ostavil gostilno.

Drugi dan zjutraj sem dobil pismo, da mi je umrl oče nagle smrti.«

Stari Gorčič je bil vesel, videč, da mu sin pritrjuje; saj je Vinko rad priznal, da je slutnja res neki poseben dar božji, kakoršnega pa imajo le nekateri ljudje. Zato je oče še rekel:

»Glej, ljubi moj! Z menoj je taka. Bog vedi, kaj se mi utegne zgoditi. Če si doma, tedaj si mi vsaj ti neka tolažba in pomoč. Tuji ljudje ne morejo tako človeka.«

Tudi to je Vinko očetu rad potrdil. Ko bi bil še takega mišljenja kakor laški njegovi sošolci, in mislil, da jih mora v vsem posnemati, smejal bi se očetu in čudil, kako more biti nekdanji pravnik tako praznoveren. Sedaj je mislil nekoliko drugače. Prebiral je narodne pesmi, posebno hrvaške, in spoznal, da je ta misel v ljudstvu res utrjena in ne brez povoda.

Nekaj dnij potem je bilo neprijetno deževno vreme. Vinko je urejeval svoje stvari in skrbel posebno, da bode domača knjižnica v lepem redu. Poleg laških imeli so v nji prostor tudi hrvaški klasiki, in — Bog vedi, po kakšni poti — tudi Vodnikova »Slovenska Kuhanica«. Hudomušno se je Vinko nasmehnil, ko je našel tudi to knjigo med ponosnimi vrstnicami. Pogleda prvi list in prebere besede: »Svoji Marici v spomin F. G.« Poznal je pisavo svojega očeta, in zopet se mu je zazibal lahkoten posmeh okoli usten, vendar tudi kmalu izginil. Marica je bila Franova prva

soproga, katere življenje in smrt je že od nekaj zavijala neka neprozorna tančica; — stari Gorčič ni rad govoril o tem.

Vinko je naročil tudi nekaj slovanskih listov, za kar so se mu nekateri »prijatelji« v mestu posmehovali, on je pa modro molčal, češ: Delajmo najprej vsak sam za-se.

Treba mu je bilo obiskovati prijateljske rodbine v mestu; osobito pri Marinijevih se je hotel oglasiti. Dasi ga ti obiski niso posebno veselili, vendar se je udal. Človek je pač velikokrat suženj — šege in navade.

Ko se vreme nekoliko zvedri, odpravi se Vinko pred poldnem v mesto, oče pa po opravilu v bližnjo Izlo. Dan je bil vroč, in na večer so se vlekli od juga sem črni oblaki, morje je bilo vedno nemirnejše in je pljuskalo ob breg. Vse je kazalo, da se bliža nevihta. Zato je Vinko podvizzal, da bi se vrnil še za vremena. Ko je prišel, ni bilo še očeta, in čudil se je. Stari ni imel navade, da bi se zakasnil. — Nevihta je bila že blizu. Dolgi bliski so švigali kot velikanske ognjene kače po temnem nebu. V kratkem se je stemnilo, v temi pa so nevihte še strašnejše.

Vinko je stal v sobi pri oknu in opazoval siloviti boj razdivjanih močij. Kar se mu zazdi, da sliši med groznim bučanjem vetra in šumenjem valov obupen klic na pomoč. Srce mu je bilo čim dalje nemirnejše. Kmalu pridirja očetov kočijaš ves iz sebe na dvorišče. Takoj se vrne in v teku za njim še drugi hlapec, za obema je klical Matej. Vinku se je zdelo nekaj posebnega, zato je šel vprašat v kuhinjo. Ko mu tukaj prestrašene dekletke le nekaj povedó, steče tudi on brez vrhne suknje, brez dežnika za onimi tremi.

Tam, kjer se zavija pot s ceste navzgor proti letovišču, ugledajo strašen prizor.

Stari Gorčič leži krvav in nezavesten na tleh, neki delavec pa kroti z vso silo splašenega konja. Ko sta dirjala po cesti, oplašil ju je blisek in silni grom, na zavinku s ceste sta prenašlo krenila, voz se je zvrnil in Gorčič je zadel siloma ob cestni kamen. Vinko se je prestrašil tako, da bi se bil kmalu zgrudil poleg ljubljene očeta. Razum mu je velel, da bi utegnil biti tu vsak trenotek, ki ga izgubi, usoden. Zato pošlje hlapca takoj po zdravnika v mesto. sam pa pomaga napraviti v naglici nosila, na katerih prenesó nezavednega očeta domov.

Dež je lil kakor iz škafa, morje se je penilo, da je bilo groza, grom je bobnel, kakor da so se razvezale vse tajne naravne moči, hoteč uničiti revno zemljo. Bil je res strašen večer. Še ko so nesli očeta domov, in so mu obilne deževne kaplje spirale kri z bledega obraza, spomnil se je Vinko očetovega pripovedovanja o slutnji in tožno vzdihnil.

Zdravnik je došel kmalu, preiskal rano in rekel, da ni smrtno nevarna; a ker se pri starem človeku utegnejo okoliščine v nekaj minutah premeniti, zato ima lahko nevarne posledice. Hotel je namreč reči, da so morda pretreseni tudi možgani, vendar ni maral s tem Vinka preplašiti in je obljubil, videč, da se bolnik zaveda, da zopet pride zjutraj.

Ker po izjavi zdravnikovi ni mogel nihče vedeti, kakšen izid bode imela rana, poslali so po duhovnika, kateri je bolnika okrepil z dušnimi zdravili in s sv. popotnico za na oni svet.

Celo noč je ostal Vinko pri očetu in celo noč ni zatisnil očesa. Kadarkoli je izpregledal, hotel je ustreči vsaki njegovi želji. Govoril pa ni oče nič in tudi vzdihoval ni. Danilo se je že, ko je izpregovoril:

»Vinko, jaz sem slab, slab. Ne vem, ali bode več kaj iz mene. Moja zadnja

volja ti je znana, vendar moram še nekaj opomniti, česar nisem mogel zapisati v oporoko. Nisem hotel, da bi zaradi tega trpela čast naše hiše. Nosil sem tajnost v svojih prsih, kakor želim, da bi jo nosil tudi ti, saj za njo ne vé nikdo drugi, ko jaz in stari Marini, a prisegel mi je, da bode molčal do smrti. On je poštenjak, to veš. Vinko, danes sem zopet slišal nje ime, ime moje hčere, tvoje sestre . . . priimek ima materin . . . sramovala se je mojega imena, no, saj sem ji že zdavno odpustil. Ali ona, ona je moj otrok kakor ti — Vinko. Za njo mi je bila skrb ves čas, kar je na svetu, a vedel nisem za njo, kje živi. Danes sem slišal njeno ime in popraševal po vsi Izli, ali zaman. Vinko, njej bodeš izplačal doto, prosim —.«

V tem stopi v sobo zdravnik, in stari Gorčič ni mogel vsega povedati.

IV.

Očetova bolezen se je obračala na bolje. Vinko jê imel opravila čez glavo. Sedaj je bilo treba nadzorovati delavce, sedaj sprejemati mnoge očetove prijatelje, ki so ga često obiskovali. Vesel je bil, da je ozdravljjal oče. Saj bi mu bilo tako pusto na svetu brez njega. Le oče ga umeva. Sodobni meščani in veljaki se mu res klanjajo in ga čislajo, a le radi njegovega bogastva. Tako prijateljstvo pa ni na pravi podlagi. Tudi, ko bi drug drugemu razodeli svoje nazore o veri, o narodnosti, zazijal bi med Vinkom in njimi prepad, katerega ne bi mogel nihče več premostiti. Zato ni mogel niti s starim Marinijem več tako odkrito občevati, kakor nekdam; celó z Angelino, z ono Angelino, ki mu je bila nekdam vzor ženske lepote in dovršenosti, ni občeval več rad, kar mu je oni dan pripovedovala o slovanskih so-deželanih tako prezirno, kakor o kakšnih

pol-ljudeh. Brez ovinkov ji je povedal, da se tudi po njegovih žilah pretaka slovanska kri, na kar je jako ponosen. Čudila se je Angelina in ni hotela verjeti, trdeč, da se le norčuje. Zaradi tega se je v njegovem srcu prejšnje spoštovanje premenilo v — preziranje.

Sicer je pa imel Vinko sedaj lepo priliko, da je spoznaval razliko med slovenskim in laškim narodom. Slovenski delavci so delali veselo, šalili se in dražili drug drugega z dobrimi in slabimi dovtipi, da jim je čas potekal hitreje. Lah pa vedno molčí, le tu pa tam kaj črhne; za nič ne vidiš veselega obraza. Vsak se drži kot pravi naslikani trpin. Zvečer domov gredé Slovenci katero zapojó, iz Laha ne slišiš prijaznih, veselih pesmij.

Gorčič je imel po vsi bližnji in daljni okolici širna posestva. Vas Hribovec je oddaljena od mesta dobro poldrugo uro hoda, a še za vasjo je imel senožeti. Ko so tam kosili, napoti se Vinko tudi tje pogledat. Tam na čisto slovenskih tleh so delali tudi sami Slovenci. Zato je šel toliko rajši.

Ker po bližnici ni mogoče drugače, kakor peš ali jahaje po grdi in strmi poti, odločil se je za peš-pot. Močno ga je ugrel dolgi klanec, predno je dospel na vrh. Takoj za robom je vaško pokopališče, ograjeno z revnim zidom. Kakih pet ali deset minut naprej proti zahodu je vas Hribovec. Na sredi je preprosta cerkva, okoli nje se kopičijo hiše, majhne in velike, snažne in nelepe, kakor povsodi. Vinko ni dolgo opazoval vasi, saj mu je bila znana že iz mladosti. Tembolj ga je zanimalo siromašno pokopališče; bilo je brez nakita, le tu in tam je bil zasajen lesen križ v gomilo. Da, križ v življenju, križ na grob! — Ne žaluj, ubogi trpin, veseli se, saj le v križu je najlepše tolažilo!

Ob novem lesenem križu kleči danes črno-oblečena gosposka ženska. Zamišljeno je zrla pred-se na sveže nasuto prst, roki je imela sklenjeni, kakor da moli. Žgoče solnce je ni motilo, dasi je upiralo svoje popoldanske žarke tudi v njeno blede lice. Vinko je spoznal ono gospodično, ki je nabirala cvetice na hribu sv. Marka. Tudi ko je prišel prav tik zida, ni se vzdramila, ni vedela, da jo nekdo opazuje. Tačas se je zdela Vinku jako lepa. Spomnivši se Matejevih opazek, misli si: »Umrla ji je mati!« Za koga bi neki tako iskreno molila na grobu!

Dekle se ozre in ugleda Vinka. Prav ustrašila se ga je in obrnila v stran. Videč, da blago deklico s svojim postavljanjem le moti, odide.

Ko se je zvečer vračal skozi vas domov, videl je gospico pred šolo in poleg nje starega učitelja. Ker je oba lepo slovenski pozdravil, bil je učitelj takoj bolj zaupljiv in kazal prijaznejše lice. Videlo se mu je, da bi ga rad poznal. Skromni mož je brzkone mislil, da je to kakšen njegov tovariš, in je nekaj rekel o vročini, češ, ako si naš, zado-stovalo bode, da se spoznamo.

Toda kako osupne, ko sliši:

»Vinko Gorčič, pravnik.«

Skoro v strahu izpregovori potem:

»Ivan Košir, tukajšnji šolski voditelj.«
Še ko sta si segala v roki, reče Vinko njej:

»Oprostite, gospica, da se vam predstavljam. Saj nekoliko se že poznavam od tedaj, ko ste po našem travniku škodo delali.« Sramežljivo ga ona pogleda, vstane, in ko pové Košir njeno ime, tedaj se nekoliko prikloni.

»Tako, tako«, hitel je Vinko, »gospica Slavica Tončič, že kaznoval sem vas, a nisem vedel, kako se zovete. Res, mlad pravnik sem še, kaj ne da?« Slavica se je nekoliko nasmehnila. Potem

je Vinko pripovedoval dogodek na hribu sv. Marka. Ivan Košir se je prav srčno smejal, tudi Slavici se je zjasnilo lice.

Ime Gorčič je bilo znano v okolici. Zato sta se čudila, ko je Vinko rekel, da je zaželel slovenske družbe. Ko se je poslavljaj, spremila sta ga z izgovorom, da se gresta sprehajaj, do pokopališča. Med potoma je Vinko vprašal Slavico, po kom žaluje, in zvedel, da ji je pred šestimi tedni umrla mati. Zato ji je izrekel prav iskreno svoje sožalje. Deklici je bilo to ljubo in podala mu je nežno roko.

Z različnimi čustvi in mislimi so se ločili in razhajali na svoj dom.

Hladilen mrak je že legal na razgreto zemljo in prijetna vonjava se je prostirala krog in krog. Ob solinah je mirno stopal stražnik s puško na rami, da ne bi prilezla skrivaj nepovabljenega roka in pobrala s trdom napravljene soli iz gredic. Nad grmovjem na drugi strani se svetlikajo kresnice, kos slavi lepi večer s svojo pesmijo, v mlaki ob poljski poti pa regljajo žabe. Nebo se je posulo z brezštevilnimi zvezdami, katere so kaj lepo odsevale v mirnem morskem zrcalu; v mestu pa so gorele sajave svetilke, katerih svetloba se nikakor ni dala spraviti v sklad z zunanjo naravo, kakor tudi Vinko ni mogel deti vsega v soglasje, kar je danes videl, slišal in občutil. Nekaterih utiskov človek res ne more spraviti včasih v nobeno vrsto z drugimi, katere je doživel; pusti jih — rekel bi —, da jadrajo sami za-se kakor čoln brez krmila. A pride čas, ko se tudi ti spojé z dušo in s srcem.

Doma ga je že težko čakal oče, ki mu je povedal, da je bil danes popoldne zopet tukaj Marini in oba povabil za svoj god v mesto. Do tedaj je še skoro tri tedne, in stari Gorčič se je nadejal, da popolnoma ozdravi.

Postrežbo je imel dobro, zdravje se mu je res naglo vračalo. Drugi dan potem je vstal, drugi teden je že hodil po vrtu.

Vinko je bil vesel, da je nevarnost tako hitro minila. Čudno se mu je le zdelo, zakaj oče neče povedati one skrivnosti do konca. Morda — skoro si ni prav mogel kaj takega misliti — morda pa res živi kje na skrivaj kakšna njegova sestra. Iz početka se ni hotel privaditi te misli, pozneje se mu vendar ni zdela nemogoča.

Kakor bi bil rad prišel ti zastavici do konca, ni si upal očeta vprašati, in stvar je visela tako naprej.

Z velikim veseljem so ja sprejeli pri Marinijevih, ko je prišel godovni dan hišnega gospodarja.

Godovnjak, Giacomo Marini, je mož srednje rasti, nekako Gorčičevih let, a suh kakor trlica in tenak kakor glista. Oči ima žive in lice gosposko, da, skoro plemenitaško. Njegova soproga, gospa Annetta, je slovela nekdam kot redkost ženske lepote. Imela je črne lase in temno-modre oči. Kakih deset let mlajša od svojega moža, znala je uživati življenje po najnovejših pravilih. Rada je videla okoli sebe mnogo častilcev. Te navade ni mogla pozabiti do današnjega dné.

In danes, resnico moramo povedati, skrbno opravljena, ni nikakor kazila soglasja v bližini svoje cvetoče hčerke.

Povabljenih je bilo mnogo odličnih meščanov, Marinijevih prijateljev, tako, da se je po bogatem in okusnem obedu lahko razvnela prav živahna domača zabava. Gospa Annetta je vedno pazila na oba Gorčiča in posebno poudarjala staro trdno prijateljstvo med obema družinama. Sama je sedela zraven starega Gorčiča, poleg nje Angelina, in tej na levi — Vinko.

Ko so se starejši gostje zbrali okoli »taroka«, in ko je vse objel silen oblak dima samih dišečih smodek, šetal se je Vinko s hišno gospodinjo in gospodično hčerko po ukusno napravljenem salonu, čegar stene so bile okrašene s slikami hišnih dedov, počenši z rdečeličnim možičkom v benečanski ribiški noši do aristokratskega lica sedanjega gospodarja. Med oknoma na trg je pa visela srednje vrednosti genre-slika, pred-očujoča svatbo. Dospevši do te slike, vpraša gospa Annetta zvedavo:

»Signor Vincenzo, ali mislite popolnoma pustiti izvoljeno karijero, boginjo Justicijo?»

»Ne vem, milostljiva; kakor bo očetova volja —«

»Kaj pa pravi oče?« reče naglo.

»Da me je pozval od knjig zato, ker je bolehen«, odgovori on kratko.

»Tako? Slišali smo, da vas misli v kratkem ženiti na dom. Toda, kaj bi vam pravila, saj bolje veste nego jaz. Tudi nevesto imate že izbrano.« To rekši je pomenljivo pogledala Angelino, ki se je nagnila nad neko umetno cvetico, da bi zakrila rdečico.

»O, nikjer nimam izbrane neveste, gospa. Tudi dvomim, da bi me katera hotela. Vedite, častita gospa, da sem čuden človek. S čudaki pa je — čudno življenje«, končal je z nasmehom.

»Signor Vincenzo! Kako govorite? Saj se poznamo. Vi ste nagajivec in zano-vetovalec«, hitela je vmes Angelina. »Morda bi vas pa vendar katera hotela!«

Vinko je dobro vedel, kam merijo te besede; a da ne skvari vesele govorice, marveč jo še oživi, reče:

»Gospica, povejte mi ono, ki bi me rada, in v kratkem bode moja!« To je bilo rahločutnemu deklinemu sreč-

seveda preodkrito. Angelina ni vedela, kaj bi rekla. Iz zagate ji pomaga mati:

»Vicenzo, vi se šalite. Srčne tajnosti se ne prodajajo.«

»Ne mislim tako, milostljiva, prosim, oprostite. Šala je bila, res, le šala«, opravičeval se je Vinko prav brez zadrege. »Kakor sem prej rekel: čudak sem. Ne vem, ali bi moja soproga rada pritrjevala vsem mojim čudnim nazorom.« Sedaj je pogledal Angelino, kakor da jo hoče opomniti zadnjega dogodka med njima; ona se pa ni ozrla vanj.

»V zakonu se človek preobrne«, pomaga zopet gospa Annetta. »Jaz upam, da se to zgodi tudi z vami. Ne zabite nas povabiti na svatbo, prosim, Vicenzo.«

»Tudi mene«, dodá skoro zbadljivo Angelina, in ko sta stopala za materjo iz sobe, reče še ona bolj tiho:

»Če bode vaša izvoljenka Slovenka, pa ne pojdem!«

Vsi trije so se vrnili prav slabe volje k ostalim gostom. Nekateri so se že pripravljali, da odidejo domov.

Gorčič in sin sta se odpeljala poslednja. Stari je bil posebno vesel in Vinku neprenehoma hvalil gostoljubnost Marinijeve hiše, ljubeznivost njegove gospodinje in veliko doto njene hčerke. Vinko skoro ni slišal, kaj mu oče pripoveduje, zakaj premišljal je današnje dogodke, in skoro nehoté primerjal pretirano vedenje gospe Annette in Angeline nasproti naravnemu kretanju gospodične Slavice.

(Dalje.)

O Sibilah.

(Studija. — Spisal dr. Josip Lézar.)

(Konec.)

4. V rimski dôbi sta bili najimenitnejši Eritrejska in Kumejska Sibila v Sp. Italiji. Jedni izmed teh dveh se pripisuje znana kupčija s sibilskimi knjigami.¹⁾ Kakor namreč pripoveduje pravljica, prišla je bila neka starka vedeževalka (Eritrejska ali Kumejska Sibila) k petemu rimskemu kralju Tarkviniju Starcu (Priscus), ali kakor hoté drugi, k sedmemu kralju, Tarkviniju Prezvetnežu (Superbus) ter mu ponudila na prodaj devet knjig, polnih prerokovanj o prihodnji usodi rimskega kraljestva, za tristo macedonskih zlatov kovanja Filipovega (Philippei). Kralju se knjige zdé predrage; zato jih ne

¹⁾ Varon jo pripisuje Eritrejski, Vergilij pa Kumejski.

mara kupiti. Ker jih pa starka le ponuja, zapodi jo kralj naposled nevoljen. Starka gré in sežgè na bližnjem oltarju, kjer so se bogovom sežigale daritve, vpričo kralja tri knjige. Kmalu pa se vrne h kralju s šestimi knjigami ter mu jih s silno nadležnostjo ponuja za isto ceno, kakor prej vseh devet. Kralj jo zopet zapodi, a ona zopet odide ter sežgè še tri knjige. Na to se vrne h kralju z ostalimi tremi knjigami ter zahteva zopet tristo zlatov. Da se stare sitnice odkriža, kupi kralj ostale tri knjige za zahtevano svoto.

Knjige te, ki so baje naznanjale prihodnjo usodo rimske države, shranile so se skrbno v novo pozidanem Jupitrovem templju na Kapitoliju. Kralj jih

Očetova tajnost.

(Povest. — Spisal Slavoljub Dobrávec.)

Vakoj drugi večer pokliče stari Gorčič sina k sebi in mu reče: »Vinko, star sem že in onemogel. Zadnja nesreča me je še bolj pohabila. Nikakor ne morem, da bi se ti vrnil v šolo; star si že nad pet in dvajset let, kaj ko bi se ti oženil doma? Meni bi bilo lažje in tebi, mislim, tudi. Saj vidiš, kako je nerodno brez gospodinje v hiši.«

Vinko se je že skoro nadejal takega govorjenja, zato ni hotel očetu seči v besedo. Stari Gorčič je mislil, da mu s tem sin pritrjuje, zato je nadaljeval:

»Oni dan sva z Marinijem že govorila o tem. Kakor sem ga spoznal po besedah, ne bi bil nasproten, če bi vzel ti Angelino. Kaj misliš?«

»Ljubi oče«, odgovoril je Vinko skoro žalostno, poznalo se mu je, da ga niso očetove besede nikakor pridobile, »meni se pa zdi, da za ženitev ni take sile. Vi, hvala Bogu, ste ozdraveli; brez gospodinje smo že, kar jaz pomnim: če se pa morda Mariniju mudi oddati hčer, slobodno mu! Včasih sem res mislil, da bi me mogla osrečiti, sedaj pa dvojim. Tudi sem še premalo časa doma, premalo sem izkusil v življenju, da bi prevzel tako odgovornost. Oče, vi ste temu vajeni, vi znate bolje. Ostani raje še tako, kakor je bilo.«

Staremu Gorčiču ni bil všeč ta odgovor, ali ker je bil v njem marsikak tehten proti-razlog, — kot pravnik je to vedno uvaževal —, čudil se je le, da sin ni za to; nekoliko je pomrmlal o posebnem okusu sedanje mladine in — ni več silil na ženitev.

V.

Minil je enakomerno dan za dnem. Vroči mesec julij je odlezel težkih korakov, za njim tudi nič manj vroči avgust. Jesensko sadje je zorelo, grozdje že meščalo. September mesec je ponudil Vinku zopet novo zabavo — lov. Tudi oče je nekdanj rad odlezel s puško na rami v pobrežne hribe gledat, kdaj pokaže zajčji dolgoušnik glavo iz goščave. Tedaj zaigra lovecu srce od veselja. Puška počí, tam na koncu streljaja žival preplašena vzleti od tal, potem se zvrne glasno javkajoč na tla, kjer pogine v lastni krvi. To je pač posebne vrste zabava posebne vrste ljudem. *Mors tua vita mea.* Drug drugemu smo na poti.

Vinko je bil lovec bolj zaradi lepe narave, nego zaradi lovskega dobička. Srce ga je bolelo, da bi usmrtil žival za svojo zabavo.

Koncem meseca septembra se začne v Istri trgatév. Osliček za osličkom se vrstí z brentači na hrbtu v mesto in iz mesta, za njimi pa stopa zopet otožnega lica njegov laški gospodar. Tudi ko zmastí sočne jagode in nalije sode plemenite črnine, ne zjasni se mu oko. Le kadar nastavi »sedmico« in pridejo prijatelji k njemu v začasno gostilno, tedaj si ga privošči kozarec, ki mu razvedrí oko in srce.

Res, čudna je laška нрав.

Kako vesel je Slovenec o trgatvi!

Prvo nedeljo meseca oktobra praznujejo na Hribovcu takozvano »opasilo«, ko tudi pokušajo novo vinsko kapljico. Popoldne je vsakoletni ples, ki »mora biti tako gotovo, kakor sveta maša dopoldne«; ta privabi mnogo ljudstva iz

sosednjih slovenskih in hrvaških krajev. Vsakdo, ki še čuti mlado kri v petah, obrne se rad na plesišču. Tudi iz bližnjega mesta pride veliko Lahov, sicer ne plesat, ker ples na isterskih opasilih ni vsakomu znan, marveč zato, da se naužije novega pridelka, posebno sladkega in okusnega »moškotelca«, ki teče po grlu kakor mleko, a tudi rad zleze v lase. Domov vračajoči se meščan, poln vinskih duhov, ne more pustiti na miru niti cestnega kamenja, marveč vsakega zadene z ного, včasih pa tudi z glavo. Seveda tako nenadejana dotika človeške glave z materjo zemljo ne more biti brez vseh zlih posledic nasprotujočih sil, a »moškatelec« je le dober.

Tudi mladi Gorčič je vrgel v nedeljo popoldne puško preko rame in se napolnil na Hribovec. Težko je že čakal, da se zopet snide s kakim izobraženim Slovincem. Veselil se je pogovora s Koširjem, veselil se je tudi prilike, ko mu bode mogoče opazovati preprosti slovenski narod, katerega sin je i on. Zaradi jednostranske odgoje je svoje rodno ljudstvo prav malo poznal.

Dva zajca sta mu prišla med potjo na muho, toda, kakor da bi živali vedeli, kakšen človek je Vinko, postavila sta se na zadnji nogi in ga opazovala, da-li jima more s svincem posvetiti. Ko je pa prišel za takšne šale le preblizu, skakala sta po malem zopet v grmovje se past.

Prišedši na Hribovec je srečal najprej na vasi nekaj svojih šolskih tovarišev, ki so se kakor kakšna posebna vrsta ljudij prevzetno izkazovali in bahato ozirali na preproste Slovence, češ: glejte nas, ki smo omikani, kako se ločimo od uboge pariije! — Težko se jih je iznebil in se preril med množico naprej, dasi sam ni vedel, kam bi šel

najprvo. Največ ljudij je šlo v cerkev, in on jo krene tudi tje.

Na poti do cerkve sreča Mateja, ki je tudi prišel pogledat rojake. Vinko mu izroči puško.

Ker se popoldanska služba božja še ni začela, molilo je ljudstvo na tihem v cerkvi. Vinku je posebno ugajala podoba Matere Božje v velikem oltarju. Zdelo se mu je, da sveta Devica samo njega gleda tako milo, tako ljubeznivo, kakor da bi mu hotela reči: Tudi ti si prišel med moje slovenske častilce! Dobro došel! — Da, taka čustva niso Vinku še nikdar prešinjala srca. Tukaj je prava pobožnost, tukaj prava molitev.

Kmalu potem zabučé orglje, močan zbor krepkih mladeničev, med katerimi se je posebno odlikoval nizki Koširjev »basso profundo«, zadoni in veličastni Haydenov: »Častimo Te!« se razlega po tesni cerkvici in še daleč tje na vas in širno polje. — Orglje utihnejo, peveci pa začno peti lavretanske litanije, za njimi kmalu vsa cerkev, tako, da se je človek nehoté moral spomniti bučanja čebel v panju. Kdor je mogel in kakor je mogel, hitel je, da počasti Kraljico svetega rožnega venca:

O Mati najbolj sveta,
Brez madeža spočeta,
Devica bod' pozdravljena,
Prosi za nas Boga!

Ne moremo reči, da je bil Vinko od onih mladih izobražencev, ki mislijo, da je vera le postranska stvar, potrebna prostemu ljudstvu, kateremu po drugi poti ni mogoče pokazati pravih zakonov življenja in nravnosti. Vedel je, kaj je vera narodu — namreč svetinja častitih pradedov, s katero so že oni hodili v boj za domovino, vedel je Vinko tudi — a le iz knjig — kaj je vera posebe slovenskemu narodu. Ta narod je pa le površno poznal. Zato ga je

današnja slovesnost zelo ganila. Toliko pobožnosti in zaupnosti v Boga ni videl še nikjer. Začel je tudi on peti z drugimi in pel do završetka.

Ko je stopil iz cerkve, pozdravi ga spoštljivo Košir, Vinko pa stopi k njemu in mu prijateljski podá roko. Potem ga še pohvali zastran orjaškega »basa« in spravi popolnoma v dobro voljo. Vinko ni vedel, da je Košir na svoj »bas« posebno ponosen, in kdor ga pohvali, prikupi se mu zeló ter ga napravi tudi še tako nevoljnega, da pokaže vesel obraz. Zato ga pa Košir povabi, sicer z veliko spoštljivostjo, v šolo, kjer mu pokaže šolske prostore, svojo drobno družinico, od katere je bila najstarejša hčerka Milka Vinku že znana, in slednjič mu ponudi čašo vina.

S soprogo šolskega voditelja je bila v sobi tudi — Slavica. Ne malo zardela seže Vinku v roko in še le, ko jo gospod »kolega« opetovano pozove, da prisede pokusit letošnje novine, primakneta se z učiteljevo ženo bliže.

Vino razveže jezike in razkriva tajne misli. Najprej je Vinko povedal, kakó ga je danes ganila cerkvena slovesnost. Potem je pravil Košir, kaj sta zadnjič mislila in govorila o gospodu »pravniku«. Pozneje so prešli na narodnostno vprašanje in Vinko je pripovedoval z nekim svetim strahom, kako bi se bil lahko izgubil v morju novodóbné laške kulture, ko ga ne bi bil rešil oni sorodnik s Kranjskega. Ko je končal, dvigne čašo Košir in zavpije:

»Bog vas živi! Vi ste naš, naš!« Tudi Slavica je ponovila iste besede, in tudi ž njo je trčil.

Še dolgo so potem ugibali o dobri in slabi narodovi sreči, o dobrih in slabih njega svojstvih. Vse je spajal isti duh, ista želja, katero je izrekel Vinko v napitnici: »Bog ohrani našemu ljudstvu

vero in navade njega dedov in daj, da doseže tiste pravice, ki mu bodo to varovale!«

Potem so šli pogledat ples pod milim nebom. Čudno so se ozirali Gorčičevi prijatelji, videč Vinka v taki družbi.

Ko so stali med drugimi gledalci, zapazi jih neka ženica, ki se prerije skozi množico in gospodično prav srčno zahvali za neko zdravilo, ki ji je prav kmalu zacelilo gnijočo rano na roki. Kmalu pride h gospici neki oče, ki jo zahvali, ker je z njeno pomočjo sinček zopet shodil. Neka ženska je ni mogla prehvaliti za blagovoljno denarno podporo, katero je poslala skrivaj njeni umirajoči materi zadnje dni pred smrtjo.

Slavica bi bila šla najrajša domov, tako nerada je poslušala vpričo drugih ljudij zahvale ubogih trpinov. Vinko je Slavico sedaj kar občudoval. Takega bitja bi si ne bil mogel nikdar misliti. Po poti domov gredé je premišljal, kakšna razlika je med žensko in žensko; če se je spomnil, da se mu je zdela Slavica, ko jo je videl prvič, kot vzvišena prikazen, zdela se mu je danes s svojim človekoljubjem še stokrat plemenitejša, kakor navadni koristolovni svet.

VI.

Jesen je s svojim rjavim plaščem ogrnila naravo. Velike jate tic so že odšle na topli jug, oljčni sad se črni na drevesu izmed listja, katerega ne prežene kruta zima. Kar je drugega drevja, ima, če ne že gole veje, pa rmeno listje, ki čaka, da potegne burja in je odnese s seboj. Sicer pa ima tudi pozna jesen na solčnem jugu naše lepe domovine precèj milejši obraz, nego-li ga kaže istodobno v planinskih krajih. Tu v topli zimi je včasih cela zima prijetna, osobito če ne prihaja nadležna burja prevečkrat v gosti. Na prisojnih

krajih še vedno cvetó jesenske cvetice, tu pa tam še vabi oko kak zelen grmič, ob poti in cesti pa upira v potnika svoj mili pogled trobarvna marjetica. O toplih zimskih dnéh človek lahko zabi, da je v decembru, ko se leto bliža koncu, da ne bi snežni venec po bližnjih gorah naznanjal, kako drugače se godí onim, ki gledajo skozi zamrzla okna s snegom pokriti log in dol.

Takoj po rožnivenški nedelji se je raztrosila po mestu novica, da je mladi Gorčič »izdal« svoj narod. Lepa učiteljica s Hribovca, ki ljudstvo moti s svojim človekoljubjem, zmotila je baje tudi mlademu Vinku možgane s prenapetimi nazori o svojem narodu. Vedno več so govorili o obeh. Seveda slednjič tudi ni moglo ostati skrito očetu Gorčiču. Zastran tega, da se sin poteza za ta ali oni narod, ne bi mu še ničesar rekel, saj je bil še iz one dóbe, ko ni bilo narodnostnega prepira v deželi; a zato, da se mu sin ozira po revni učiteljici in sicer kar javno, v mestu pa za nemarja bogato Marinijevo hčer, katera bi lahko imela sto drugih snubačev, zato ga je nekega dne prijel prav ostro.

»Kaj sem slišal, Vinko? Da si si sam izbral nevesto, ne da bi jaz vedel, ne da bi bil privolil? Dobro veš mojo željo, odkodi bodi naša bodoča gospodinja, a ta ni zate, menda, ker je Italijanka, ka-li? Dragi moj, star sem že in prepričal sem se sam, da vsakoga prehití svetovni napredek, toda to mi še ne more v glavo, kaj neki ima ta novodobni narodnostni prepír opraviti pri ženitvi. Vi mladi ljudje si nekaj vtepete v glavo, in to, mislite, moramo vsi trditi za vami. Pojdi no, pojdi! Saj si se nekaj učil in znaš ločiti teorijo od dobre prakse. Prav je, da znaš slovenski: kolikor jezikov kdo zna, za toliko glav velja; tudi naši predniki, celo tvoja

mati je bila slovenskega rodú, tega ne tajim; a kaj morem zato, da so me vzgojili Laha? To se več ne dá popraviti. In če ti bolj čutiš s Slovenci, slobodno; zaradi tega pa še ni, da bi morala biti tvoja žena tudi Slovenka, in če bi že bila, mora se človek povsodi ozirati na praktično stran. Iz tega, kar pravijo, da si začel tam gori na Hribovcu, ne bo nič, vedi!«

Vinko ni še nikdar slišal očeta tako odločno govoriti; prestrašil se pa ni, saj mu je bilo znano, da ima Marini na očeta več vpliva, nego bi bilo mogoče iz samega starega prijateljstva. To mora biti zopet nekaj vmes, in Vinko se je spomnil, da bi utegnila biti očeta taja tajnost o dozdevni sestri. Zviti Lah skriva za pretvezo prijateljstva vedno svoje dobičkarske namene. To je Vinko dobro vedel, sicer bi si ne bil mogel razlagati vedenja gospe Annette na godovnici. Zato tudi ni očetu mnogo ugovarjal, marveč sklenil stvar zadušiti na pravem viru. O prvi priložnosti pojde k Mariniju in mu pové na vsa usta, da Angeline ne more, neče v zakon.

Blagovoljni čitatelj nam je morda zametil, da nismo še dosedaj označili razmerja med Vinkom in Slavico. Tudi si morebiti kdo že misli, kake romantične spletke, kake posebne ceremonije so bile tedaj, ko sta si razodela, da mislita drug na drugega, da sta si draga. O ne, vsega tega ni bilo.

O iskra ljubezni, o sveta ljubezen do one peščice zemlje, kjer nas je povila draga mati, kjer smo preživeli zlate dni srečne mladosti, o kako si ti mnogovrstna, hodreča, oživljajoča!

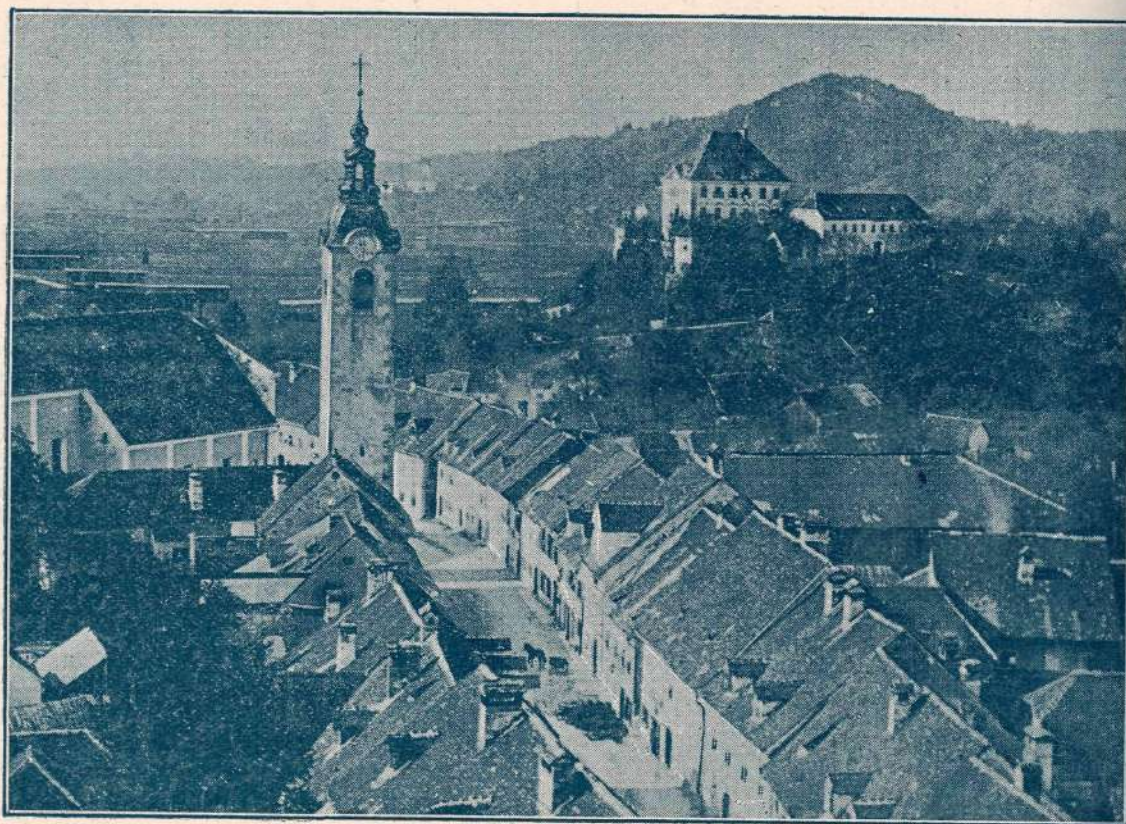
Čim več je Vinko občeval s Slavico, tem bolj mu je mrzela ošabna Italijanka. In zadnji čas je bil Vinko mnogokrat na Hribovcu, včasih po opravku, včasih pa tudi brez posebnega opravka.

S Koširjem sta že kovala neke načrte za bodoče volitve. Spoznaval je, da je tudi preprost Slovenec, sicer neuk, sposoben za življenje, kakoršno imajo njegovi sosede Lahi, spoznal je, da je tudi preprost človek z nami iste krvi, naš brat prav tako, kakor izobraženec. In da povemo resnico, te človekoljubnosti se je največ naučil od Slavice. Kako da mu ne bi potem srce vzplamtelo za tako

bitje, ki tako sodi, tako ljubi rojaka, dasi tudi trpina in siromaka! — Prava ljubezen se ne dá deliti.

Otresel se je Vinko vseh onih predsodkov, ki hočejo delati kakor neki zid med izobraženci in neizobraženci, med jednim in drugim narodom, otrešel se je tega, in nikakor mu ni bilo žal, da se ga nekdanji znanci in prijatelji v mestu ogibljejo in ga celo prezirajo.

Pogled na Kamnik z severo-vzhodne strani.
(Po fotografiji.)

Glej najprej vsak sam za-se, da bode na pravi poti.

Nekaj dnij pozneje se je napravil Vinko k Marinijevim na glavno vojevanje. Oče je bil vesel, videč, da misli sin zopet kreniti na oni pot, kakor mu ga je zarisal.

»Saj sem te že napovedal, Vinko. Včeraj sem bil tam in ravno kar sem te mislil opozoriti, da sem obljubil tvoj obisk.«

»Tudi prav!« reče sin in odide. Stari je gledal čudeč se in vesel za njim. Vinko se je hotel oprostiti prisiljene zveze in Mariniju povedati v obraz, da ne bode nič z njegovo kupčijo. Njegov namenjeni tast je bil — to je Vinko dobro vedel — že došel na boben zaradi ponesrečenih borznih iger in pa razsipnega življenja. Skrivali so to neprijetnost seveda, nikdo ne vidi rad, da ga vržejo na cesto. Na tihoma so že

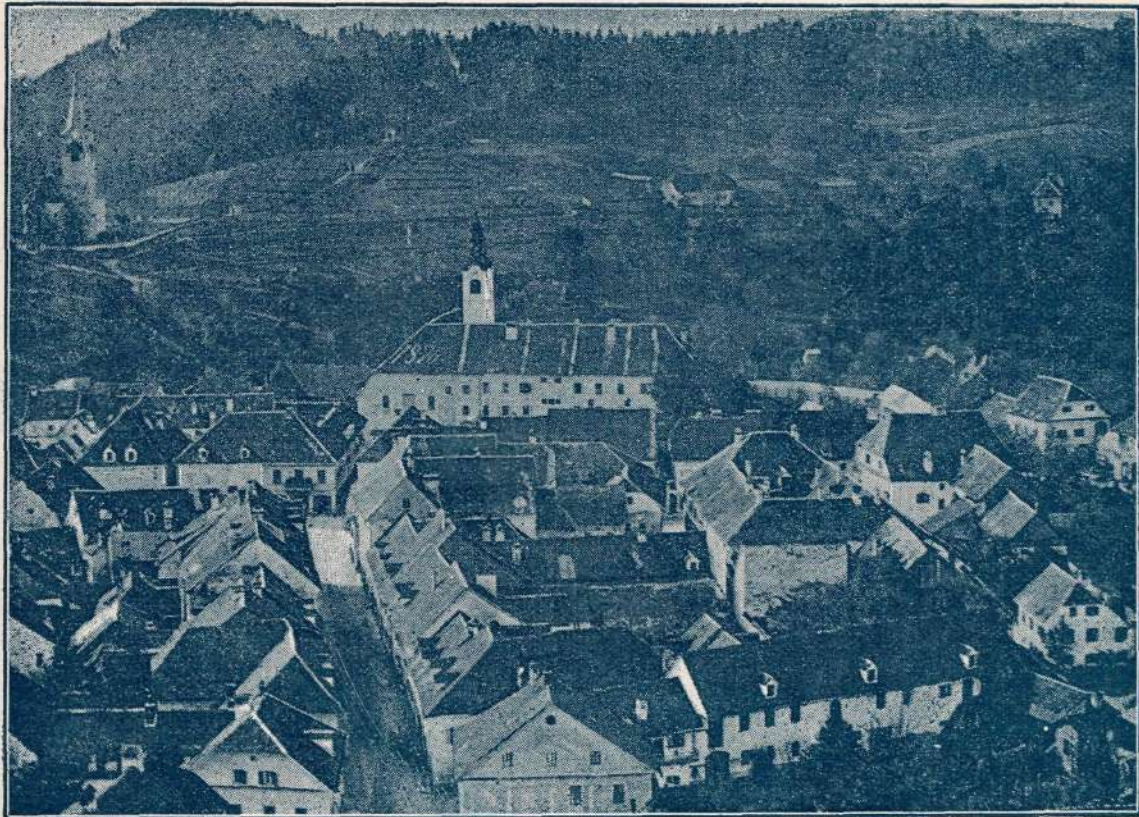

govorili, da ga bodo upniki »zagnali«. Zato bi bil sedaj denarni Gorčič kakor nalašč pravi pomočnik v sili.

Sprejeli so ga jako prijazno. Po »malici« sta ženski odšli iz sobe, Marini se je pa pomaknil bliže kamninu in povabil za seboj tudi Vinka. Zunaj je brila močna burja, po sobi se je širila prijetna gorkota, zahajajoče solnce ie napolnilo zrak z nekim rdečkastim

polmrakom. Ta skrivnostna poltema pa vpliva tako prijetno, tako pesniško na duha. Tedaj je začel Marini: »Vinko, danes izpolnjujem voljo vašega očeta. Naprosil me je blagi prijatelj, trdeč, da sam ne more, naj vam jaz pojasnim zadevo, o kateri vam je hotel povedati oni večer, ko se je pobil.

Službovala sva skupno v mestu D. v Dalmaciji. Prijatelja, kakoršna sva bila

Pogled na severni del Kamnika z vzhodne strani.
(Po fotografiji.)

vedno, zaupala sva si vse in večino prostega časa sva tudi preživela skupno. Vaš oče se je zagledal v črnolaso Dalmatinko iz imovite hiše. Ko je roditelja vprašal, ali mu jo dovolita v zakon, bila sta zelo vesela, in tudi lepa Mária je bila vesela tako dičnega junaka, kakor je bil vaš oče. V nekoliko tednih je bila poroka. Mlada poročenca sta živela srečno in zložno več ko jedno leto; potem se je pa veselje roditeljema še

povečalo, ko sta dobila nežno detece, malo Mérico. Sreča je opoteča, in samo menjava je stalna na svetu.

Kmalu potem se vrne s svojega potovanja po morju sin neke druge meščanske družine. Imenoval se je Dinko. Ta Dinko, tako so tedaj govorili, bil bi rad že prej imel Mérico, a stariši njeni mu je niso dali, ker je bil še premlad. Zato je šel zopet na morje in nekaj let ga ni bilo nazaj. Sedaj se

kmalu sprijazni z vašim očetom in začne zahajati k njemu v hišo. Kar se nekega dne raznese novica, da ga iščejo orožniki, ker je ušel vojaški dolžnosti pred naborom. Mlademu Dalmatincu ni dišala vojaška suknja, in neko jutro je izginil, ž njim pa tudi Mária z otrokom — v Italijo.

Vrh vse nesreče sem bil še jaz tedaj v službi premeščen v Gorico in sem odpoval prav tisto jutro, ne da bi bil vedel o nesreči. V Zadru sem ostal jeden dan in tam me je došla tužna novica o soprogi vašega očeta. Kakor da bi me veter nesel, hitel sem, pozabivši vse uradne dolžnosti, tešit obupanega prijatelja. Kaj sem jaz prestal in pretrpel ž njim, tega ni mogoče popisati. Brez uma je hodil okoli, in vsi smo se bali, da se mu zmeša pamet. Neki večer je res v obupu skočil v morje, a o pravem času sem skočil jaz za njim in ga potegnil iz vode. Ta kopek — dostavil je Marini s skrito zlobnostjo — »ga je streznila, da je nehal žalovati po nezvesti ženi.

Mene seveda so klicali uradni posli v Gorico, in hvaležni prijatelj, kateremu sem rešil življenje, objel in poljubil me je v slovo, nazivajoč me svojega rešilnega angelja.

Vem, da boste sedaj vprašali, kaj se je zgodilo z ubežnikoma«, reče Marini in pogleda, kakšen utisek je napravilo njegovo pripovedovanje v sreču mladeničevem. »O tem smo malo zvedeli. Saj umevate, da je težko popraševati take reči in s tem hkrati razodevati najvažnejše tajnosti. Iz prva nisva pozvedovala. Dve leti pozneje je dobil vaš

oče od neznane roke pismo iz Gorice, da je Mara umrla. Kje je Mária, njegova hčerka, o tem ni bilo v pismu ničesar. Zato je vprašal pismeno roditelje pokojne soproge, a ti so mu odgovorili, da še živi; več menda tudi sami niso vedeli.

Nekaj let potem sem tudi jaz pustil službo in se vrnil domov. O Mária še sedaj ni duha ne sluha; vaš oče pa ji hoče na tihem izgovoriti rodbinski del. Zato tega tudi v oporoko ni zapisal, ker neče, da bi ljudje zvedeli tako sramoto o cenjeni vaši družini. Vesten je, vesten vaš oče, Bog ve, kje je Mária na Laškem, morda tudi več ne živi.«

Marini je končal. Kakor mrtvaška tihota se je začel sedaj mučen molk. Obema je srce kipelo, a kako različno!

Mnogo je vedel sedaj Vinko, mnogo. Miloval je srčno svojega očeta zastran prestalih bridkostij, Marinijevega prijateljstva in njegove zvestobe pa ni mogel prehvaliti. Ves drugačen je bil potem proti njemu — ljubezen pač zahteva žrtev, in ljubezen do starišev je za Bogom prva. Tudi z gospo Annetto in gospico Angelino je prav iskreno občeval.

Marini ni mogel tajiti nekega tajnega zadovoljstva, pri tem pa tudi ni mogel popolnoma skriti onih zlobnih potez v obrazu, zaradi katerih Vinku ni bil nikdar prikupljiv. Ko se je srčno poslavljal z gospo Annetto in gospico Angelino, pokazale so se te črte na Marinijevem licu še bolj očitno. Razven Vinka bi bil vsakdo bral iz njih — lo-kavost in škodoželjnost.

(Konec.)

oblečena nekam na gosposko stran, ker menda že mora tako biti, a njeno vedenje je ponižno, lepo, kakor je bilo vedno.

Ozdraveli Miha in Tine pa bivata pri Čudinu, zakaj valita in prekladata deske in hlode, kakor jima veva Šimen. Ker delata zložno, živi Tine prav zadovoljno. Ko sta se pa nekoč njegov brat in žena nekaj malega sprla, in je Meta Matevža z jezikom užugala, razveselilo ga je

to tako zeló, da je celó jedno zapel, namreč:

Že jedno sem si zmisлил,
Da b' se oženil bil,
Pa sem se spet premislil,
Kak' bi se pregrešil!

Če tudi se zemljemerec „Radrgar“ nikoli ne pripelje v Zatišje, pomnili ga bodo vaščani vendar še mnogo let. Kadar se bodo zarastli Čudinovi gozdi, pozabili bodo morda še le neljubega jim gosta.

Očetova tajnost.

(Povest. — Spisal Slavoljub Dobrávec.)

(Konec.)

VII.

Pojdi z menoj, dragi čitatelj, v povesti za skoro pet in dvajset let nazaj, pojdi z menoj tje v solnčno Gorico ob temnozeleni Soči. Brhka hči planin, kakor jo je nazval »planinski slavec«, izgublja prejšnjo živahnost, ko je prišla v ravan. Podobna se zdi človeku, ki je preživel svojo mladost, premagal svoje najhujše koprneje, svoje strasti in dospel v življenja moško dóbo.

Ljudje velikokrat lažejo, velikokrat skrivajo z lepo besedo najostudnejše čine. Midva pa, dragi bralec, bi se hotela popeti v ono nedosežno višino, odkoder je možno vse dogodbe opazovati nepristranski, v ono višino, kjer piše angelj Gospodov po resnici zgodovino človeških sre.

Prebivalci avstrijske Nizze so že večinoma pospali, le nekatere gostilne in kavarne so še odprte. Čudno je odme-

valo v nočni tišini ropotanje kočije po tedaj nazvani »gosposki ulici«. Pred visoko, lepo hišo ustavi voznik, odpre kočijo in pomaga iz nje lepo oblečeni gospej. V naročju je imela malo dete, katero je krčevito stiskala k sebi. Voznik še potegne za zvonec pri vratih, in ko sliši, da hiti nekdo odpirat, skoči na »kozla« in oddrda s kočijo domov.

Vratar vpraša gospó: »Kdo je?« — Ona je bila takoj v zadregi, kaj bi rekla; ko pa le nekaj izpregovori, domisli se vratar nečesa in pravi:

»Morda ste vi gospa Marinijeva?« — Mara — ta je elegantno oblečena gospá — se strese po vsem životu, in še bolj pritisne dete k sebi.

»Prosim vas, odprite no; jaz sem, jaz«, silila je ona, ker se ji je smilil otrok. Vratar odpre in skoro na glas zagodrnja, zakaj neki prihaja tako kasno. Ko mu pa stisne nekaj svetlega v roko, vošči ji vesel lahko noč in ji še pokaže

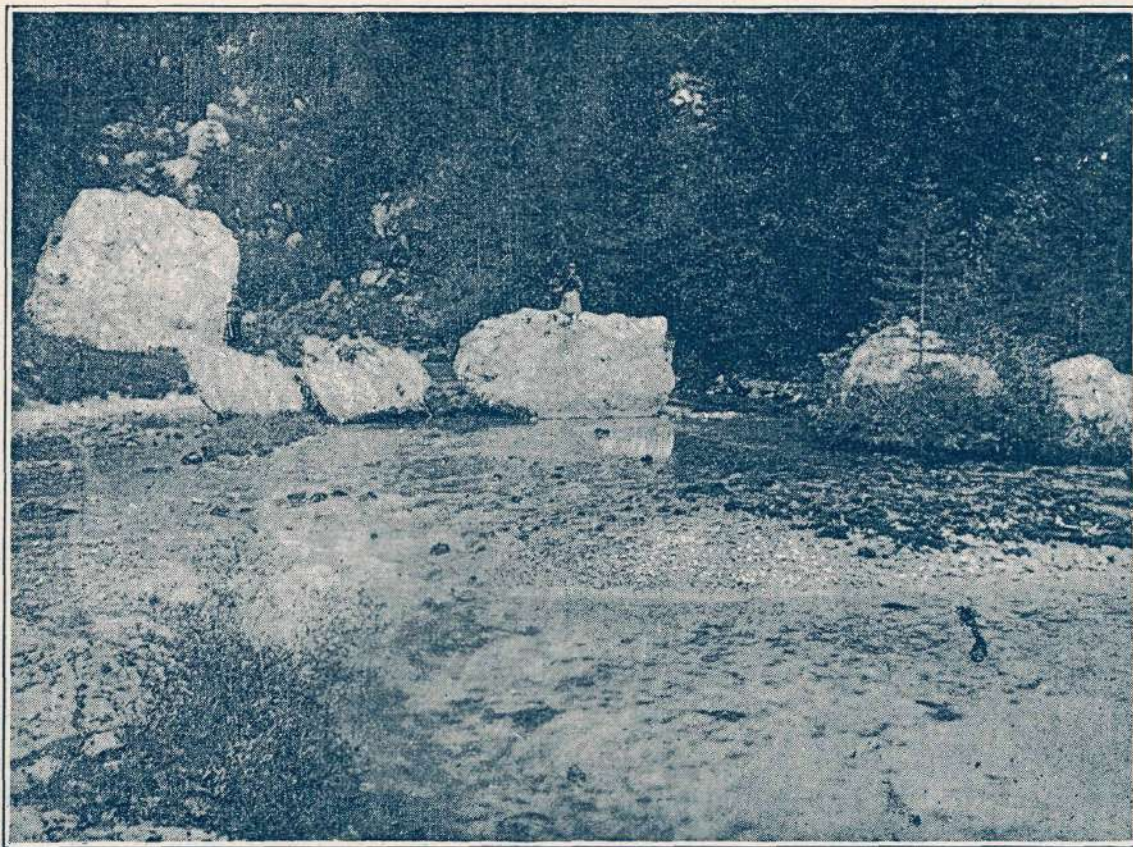

z lučjo v stanovanje. Dospevša v skrbno opravljene sobe, položi spavajoče dete na posteljo ter je poljubi. V tem času je polagoma vstala postrežnica, za njo kuharica in dekla. Že dva dni so čakale njenega prihoda. Na pol zaspano so pozdravile novo gospodinjo, katero je vidno veselilo, da ji je »on« vse tako pripravil. Pohvalila je služabnice, da so jo prišle pozdravit, in jih poslala počivat,

sama pa je sedla k mizici in nekaj pisala v svoj dnevnik.

O ti priložnosti lahko opazujemo lepo, a nekoliko upalo lice gospé Gorčičeve, katero je zvití Marini preslepil, da je zapustila svojega soproga in ubežala v Gorico, kamor je bil tedaj Marini premeščen.

Še prej, nego Gorčič, znal si je bil Marini pridobiti srce lepe Márice. Žen-

Izvirek kamniške Bistrice.

(Po fotografiji.)

ska je pač ženska: vsaka gleda preveč na zunanost, uglajenost in lepe besede. Marini je tudi vprašal njene stariše, da bi mu jo dali v zakon, a njen oče je menda poznal nestalnost prosilčevega značaja in mu prošnjo odbil, ne da bi mu pravil, zakaj.

Ona je potočila nekoliko solz, on se je jezil, da mu je izpodletelo, posebne žalosti pa ni kazal.

Ko je nekoliko pozneje Gorčič potrkal pri Márinih roditeljih za lepo mladenko in so mu jo tudi obljubili, premagal je Marini na videz sam sebe, opustil misel na Maro in se še dalje in povsodi laskal dekletom. Tudi Maraga je nekoliko pozabila. Saj je bil Gorčič popoln mož, ki je imel najlepše lastnosti in zlat značaj za družinsko življenje. Ko jo je pa videl Marini, da je

srečna v zakonu, vzbudila se je v njem prejšnja strast. Motil jo je in premotil, zakaj govoriti je znal tako sladko in ljubeznivo, kakor malokdo.

Največ hudobij je kriv hinavčev sladki jezik.

On je vedel za Dinkov beg in vse tako uredil, da pojde sum na onega. Spremil je Maro do Zadra, potem se pa vrnil, da še bolj izbriše sled svoje hudobije. Povest tudi ne vé ničesar o njegovem »hrabrem« činu, da bi bil namreč Gorčiča potegnil iz morja, ampak nam pravi, da nesrečni soprog ni iz obupnosti skočil v morje. Hodečemu ob bregu se je nekoč Gorčiču izpodrsnilo. Mariniju šine takoj grozna misel v glavo, da bi pogubil neljubega človeka. Slučajno pa je bilo tam morje plitvo. Marini sicer skoči za njim in ga hoče potisniti v vodo, toda izprevidi, da ni lahko. Zato potegne res s trdom — Gorčič je bil bolj obilen — iz vode »utopljenca«, in odtlej se je zvitez hvalil, kako je rešil prijatelja grozne smrti iz obupa. Gorčič mu ni hotel ugovarjati.

Lepa Mara je upala, da se sedaj začno za njo zlati časi življenja, a le preveč je verjela »medenemu« jeziku in prekmalu spoznala, da med na jeziku ni vselej tudi v srcu. Spoznala je nestalnost Marinijevega značaja. In tedaj se ji je začela še močneje oglašati vest — začelo se je kesanje, a prepozno. Mlademu Mariniju pa jokajoča ženska ni bila vzor življenja in uživanja.

Živela sta skupno blizu jedno leto. Ona se mu je vedno bolj odtujevala in slednjič popolnoma odtujila. On jo je mrzil in gledal, kako bi se je rešil. Naposled je sovražil v isti meri njo, kakor tudi njenega otroka.

Neki večer je prišel prav slabe volje iz urada in čakal večerje; dete je vpilo

kakor za posebno nagrado. Seveda mladi otroci opravijo največ z jokom.

»Nesi mi strani ono-le stvar, če ne jo vržem skozi okno«, reče jezno; ona ga pa popraša še nekoliko mirno:

»Ali nisi rekel, Giacomo, da, kjer bodem jaz, imel bode tudi moj otrok dovolj prostora?«

»A pojdi, — kaj človek vsega ne reče!« zadere se on.

»Torej nisi nikak mož-beseda?« vpraša Mara, kateri je bilo to že dolgo na srcu. Iz njegovega vedenja je lahko sodila, kaj misli.

»Kaj mož-beseda? Sedaj se ti bodem tukaj še izpovedaval? Tvojih neslanostij sem sit do vrha. Pojdi, kamor hočeš!«

Ko je izgovoril zadnje besede, zagnala je Mara takšen jok, da bi se je bil usmilil mrzli kamen, ko bi imel srce. V nji se je oglasil obup, kes, prevara in — moreča skrb za bodočnost.

To ga je še bolj jezilo, in kar s silo jo je rinil od sebe. Le nekaj obleke je vzela s seboj, zavila dete in odšla — v temno noč. — — —

Tiho šumljajo valovi zelene Soče, tiho se valé tje po planjavi. Oh, da bi tudi ona, tudi Mara mogla hiteti ž njimi do morja, potem še naprej, naprej do kršnih dinarskih planin, kjer brezskrbni pastir pase ovce, za kratek čas pa prepeva pesem o slavni junaki slavnega svojega rodú. Tam pod onimi, revno obrasenimi planinami so divni kraji, tam je tudi njen dom, a tje ne sme; tam živi njen pravi mož, toda k njemu ne more.

Potok tihih solzâ se ji udere po licu, ko tako sloni na visokem mostu nad tajno šumljajočo reko in premišljuje o zlatih snih srečne mladosti, solze padajo v globoko zdolaj tekočo vodo, družijo se kot njene želje z brezskrbnimi valovi ter hité ž njimi naprej, naprej...

Le revni žarki bližnje svetilke padajo v vodo in medlo razsvetljujejo njeno površje; voda je pa vendar videti tako lepo zelena, tako vabljiva in zajedno tako strašna. Že je Mara zavila dete v svojo najlepšo obleko, prekrižala je in položila kraj ceste prav blizu svetilke, češ: dobrosrčen človek pride mimo in je vzame; jaz pa nisem več za svet, in svet ni za-me.

»Bog mi oprosti!« reče in hoče stopiti na mostovo ograjo, da bi se vrgla v vodo, a vest ji ne pusti, obotavlja se. Med tem pa nekaj zašumi za njo. Prestrašena se ozrè in vidi znano žensko.

»Dober večer, gospa! Kaj pa gledate v vodo? Ste-li kaj izgubili?« Bila je soproga nekega nižjega uradnika. Prvi mesec, ko je došla Mara v Gorico, stanovala je s svojim bolehnim soprogom v isti hiši. S prijazno in zgovorno žensko se je takoj sprijateljila, dasi ni prav dobro umela Slovenke. Obema je bilo težko, ko sta se ločili, ker je morala ona zaradi bolezní svojega soproga v mirnejše stanovanje.

»Oh, izgubila — in koliko!« In Mara zaplače, da se je ženi v srce smilila. Na to ji pové svojo grozno nesrečo.

Tudi Slovenka ji je potem potožila svojo nesrečo, da ji je soprog za smrt bolan. Ko umrè, ostala bode sama z otrokom, kateri bode že o rójstvu sirota brez očeta. Po teh besedah začne vzdihovati. Tudi Mara pomisli bolje, kaj čaka njeno hčerko, zalijó jo solze, in nesrečna misel, da bi si končala življenje, bila je zmagana.

»Gospa«, pravi Slovenka — po svojem soprogu se je pisala Tončič — »pojdite z menoj v mesto. Bodeva že kako ukrenili, da pri nas prenočite. Bog je nad nami vsemi, on bode nazadnje sodil.«

Mara se je vrnila.

Že iz šolskih let pokvarjeno zdravje uradnika Tončiča se je hujšalo od dné do dné. Njegova soproga ni Mare pustila od sebe. Bala se je ostati sama, ko pride najhujši udarec — smrt. Te ni bilo treba dolgo čakati. Ko se je napel brst po drevesu in so se v jatah vračali južni selilci na soške bregove, tedaj se je vrnila tudi Tončičeva duša k svojemu Stvarniku.

Soproga je žalovala, in Mara jo je tolažila, ne misleča, da je sama še bolj potrebna utehe. Njena Mária ni še poznala bridkosti sveta in je zvedavo stezala ročici po plamenčkah sveč, ki so gorele ob mrtvaškem odru. Ne še prav poldrugo leto stara je bila živahen, ljubezniv otrok. Ko je z obema ročicama objela mamo okoli vratúter ji poljubila usehla usta, utrnila se je Mari solza iz očesa in tedaj je strastno stisnila deklico k sebi, rekoč: »O, otrok, moja Mária!« — Vidno je slabela. Prijateljica ji je včasih tožila, da se boji trpljenja in smrti; Mara ji je pa odgovorila: »To bi mene še le rešilo težav in nadlog. Ne boj se, ne! — Da bi nam bil le Bog milostiv!«

Dva meseca po smrti svojega soproga je Tončičeva vdova povila zalo hčerko. Imenovali so jo Slavico. V tem času ji je bila Mara največja podpora. Ni se sramovala niti najnavadnejšega opravila, marveč delala je samo, da zatrè, da pozabi notranjo boleost. Ta se dá morda pozabiti, a zatreti nikoli. In Mara je okusila vso grenkobo nekdanjih spominov; njen dnevnik je hranjeval dogodbe njenega življenja. Ker ni šla nikamor in je vidno upadala, začelo je Tončičevko skrbeti za njeno zdravje. Seveda je bila skrb že prepozna. V začetku petega meseca, odkar je bivala pri njej, umrla je. Na smrtni postelji je izročila svoji dobrotnici zavitek pisem v varstvo za malo Mária z naročilom, da je sme dobiti

hčerka v roke še le, ko dovrši štiri in dvajseto leto, drugi zavitek pa naj dá na pošto o njeni smrti in kake štiri ali pet dni pozneje naj gré zopet na pošto vprašat, ni li še prišlo pismo z naslovom M. G. 4.

Peti dan jo je res čakal tam zavitek z denarjem iz Dalmacije. Dobila je toliko, da je ni prav nič več skrbela bodočnost.

Z malo pokojnino in pa s tem, da je hranila več učencev, redila je vdova Tončič sebe in svojo varovanko. Slavica in Mária sta se lepo razvijali. Mati je seveda z večjim veseljem gledala svojo jedinico nego dalmatinsko črnolaso in črnooko deklico, a vedé, da ima le Mari biti hvaležna, da ji je hči preskrbljena za bodočnost — dobljene novce je naložila v hranilnico, kolikor jih je bilo odločenih za Mária in njeno odgojo — ljubila je in na tihem milovala osamelo siroto.

V šoli sta obe deklici dobro napredovali, včasih se je celó pokazalo, kakor da Mária prekaša domačo hčerko. Zastran tega pa ni bilo med njima nikake zavisti. Saj je Slavici mati dostikrat rekla, da ji je neka tuja gospa prinesla srečo v hišo.

Najžalostnejši dan v življenju mladih deklic je bil oni, ko sta se morali ločiti, odhajaje kot učiteljici na razni službi.

O vsakih večjih šolskih počitnicah, ko je Slavici še mati živela, prišla jo je Mária obiskat, in za nekaj dni se je zopet vrnilo prejšnje brezskrbno in zadovoljno življenje v malo družino.

VIII.

Bliža se že svečnica, severni mrzli vetrovi ponehujejo, solnce se prijazno ozira, njegovi žarki kličejo iz tal novo življenje, kličejo v naravo novo pomlad.

Stari Gorčič pričakuje v hišo neveste, Marini pa dobička od srečne ženitve.

Saj mu je pomoč tudi potrebna. Še nekaj tednov, in zarubili mu bodo imetje. Torej hiteti treba, hiteti, da ne bode prepozno. Vsakomu je znano, da je Marini mnogo bolj potreben denarja, nego Gorčič neveste.

Vinko je bil dalj časa gluh za očetovo prigovarjanje; od onega večera pri Mariniju se je pa borila v njem hvaležnost zastran očeta z ljubeznijo do Slavice.

Nekoč ji je razodel svoje razmerje, razodel ji je svoj notranji boj. Nesrečna deklica ni tugovala zaradi zle usode, tudi ni obupavala in javno kazala svoje žalosti. Le prejasno ji je bilo, da Vinkova soproga ne more biti. A kolikor bolj je razmišljala o tem, kolikor bolj se je trudila, da bi sama sebi dokazala, kako nične so bile vse lepe nade, kako hitro so se razpršile — lepe sanje, toliko živeje se ji je kazala v duhu podoba njegova.

Celo preteklo življenje ji je bilo pred očmi. Kako lepa, kako brezskrbna je bila njena mladost! Ko se je pozneje nekoliko bolj zavedala: s kakšno ljubeznijo se je srce oklenilo črnolase deklice-posestrime Mária! Pokojna mati ji je večkrat rekla, da je Mária obema v srečo. Sedaj, sedaj je sama na svetu, vse jo je zapustilo. Mária ni videla več, odkar ji je bila umrla mati.

Njo mora zopet videti, ž njo govoriti in — tu se Slavica spomni, da ji ima še nekaj izročiti: oni zavitek pisem — izročen od rajne matere. — Potolažena gre Slavica gledat, ali je zavitek še na svojem mestu. Ko ga najde, vsede se in piše prijateljici na Goriško. O svečnici bode njen god, dva dni je prosta: zakaj ne bi preživela nekoliko ur v naročju svoje posestrime! Belemu papirju je zaupala svoje srčne tajnosti, povabila k sebi Mária, in odleglo ji je.

Ko je Slavica ukrepala, kako bi si lajšala gorjé, in so ji vendar-le uhajale misli tje doli na morsko obrežje, stopil je oče k Vinku v sobo, da se dogovorita za bližnje ženitovanje. Ravnokar sta bili odšli gospá Annetta in hčerká Angelina. Vinko se je v njiju družbi zdel zopet samemu sebi dolgočasen. Njegove misli so se zopet bavile z Marinijevim pripovedovanjem, iskal je po širnem svetu nečesa — sestre. Vedel je, da z neljubo zakonsko zvezo žrtvuje mnogo, mnogo, žrtvuje samega sebe; ko bi imel potem vsaj jednega človeka, jedno srce, ki bi ga umelo, umelo, kakor ga ne bode Angelina nikoli! Ko bi bilo mogoče najti sestro!

Kar je oče nasvetoval, vse je bilo Vinku prav, saj je komaj čakal, da on zastavi besedo. Spomnil je očeta tiste stvari, o kateri mu je bil pravil Marini. Že samo spomin na prvi zakon je starčka vznemiril; ko mu je pa omenil še hčerko, bil je stari Gorčič kar nevoljen. Zdelo se je, da nekaj premišlja, a z mislimi ne more na dan. Povedal je samo to, da je po prejetem zadnjem listu o smrti rajne žene vse preiskal in poprašal po Gorici, a hčerke ni našel. Lani jeseni, ko je bil na Izli, slišal je, da je neka gospica v družbi več učiteljev in učiteljic z dežele vprašala, ali ni bilo ravnokar med njimi Márice Gjorgjević. Odgovorili so ji, da je bila, pa je odšla s prijateljico gori na hribček k cerkvi, odkoder je lep razgled na morje. Ko je starec izgovoril ime Gjorgjević — tako se je pisala njegova prva soproga — ustrašil se je sam sebe. Leta in leta so že minula v večnost, ne da bi bil izgovoril to ime.

»Torej mislite, da je učiteljica?« vpraša Vinko hlastno.

»Tu ni mogoče ničesar misliti, ničesar sklepati. Ime je imenu podobno. In

pomisli: v Italijo — potem pa tukaj učiteljica in še Slovenka! Prevelika izpremema, da bi se dala spraviti v sklad z drugimi okolnostmi.

S tem je bil Vinku zopet zabrisan sled; obupal pa ni. Ta mala novica o neznani sestri mu je vnela še bolj vroče želje po nji. Kakor da bi se česa posebnega domislil, vstane in stopi pred očeta, rekoč:

»Oče, jaz jo moram najti! Prej ne mirujem, prej se ne oženim.«

Stari je gledal sina zvedavo; ko pa vidi njegovo resno, odločno voljo, posvari ga, češ, saj ne bode nobenega uspeha. Le sramota za njegovo hišo bode še veliko večja, če se hči najde, ker ona bode živa priča rajne, Gorčiču ubegle žene. A vse to ni nič pomagalo.

»Lastne krvi ne bodete zavrgli,« reče Vinko bolj s poudarkom, nego je morda sam mislil.

»Ne zavrgel, a tudi iskal je ne bodem. Če se oglasi kdaj, povedal sem ti že, da ji izplačaj doto,« pojasni oče, videč, da se je sin tako vznemiril.

»Torej samo doto da ji izplačam, z denarjem tudi odplačam bratovsko ljubezen, katere je reva svoj živi dan pogrešala? Oče, tega denar ne more, in tudi jaz ne bi mogel,« pristavi Vinko odločno.

Besedovanje se je nadaljevalo, in končen razsodek je bil, da oče ni dovolil, da bi se preložila namenjena ženitev, sin pa tudi ni premenil svoje namere, da hoče sestro iskati. Mnogo ni mogel ukreniti.

Potrebno se mu je zdelo vendar najprvo zvedeti, če je kakšna učiteljica v deželi s tem imenom. Zato je pisal Koširju na Hribovec in čakal odgovora.

Na svečnico še pred poldnem je Slavica zopet srčno pozdravila svojo posestrimo Márico. Dolgo časa se nista

videli in obema je bilo tako polno srce. Po kosilu pa zaklene Slavica duri svoje sobe, povabi prijateljico, da se vsede k mizi, prinese iz predalnika zapečaten zavitek ter ji ga izroči:

»Márica, tukaj imam še nekaj za-te. Dedščina je po tvoji rajni materi, Bog ji daj nebesa! Na smrtni postelji jo je izročila v varstvo moji pokojni mami, ki je tudi že tam; naročila pa je, da se ti to ne sme izročiti prej nego tedaj, ko dovršiš štiri in dvajseto leto. Danes je tvoj god; štiri in dvajseto leto si dovršila. Moja mama je zavitek hranila kot svetinjo in tudi meni izročila na smrtni postelji.

Zdaj pa poglej pečate in primerjaj, če se vjemajo z odtiskom prstana tvoje matere, katerega nosiš na roki.

S solznimi očmi je Márica prejela zavitek, poljubila prijateljico na čelo, rekoč: »Hvala ti, Slavica!« Potem je pa naslonila obraz nanj in ga močila s solzami . . .

Ko je pretrgala ovitek, pokazal se je zvezek pisem, med njimi je bil tudi dnevnik pokojne Mare. Tudi ono Marinijevo pismo je bilo vmes, s katerim jo je nagovoril, da je pobegnila ž njim. Posebej zavit je bil dragocen medaljon, Gorčičevo poročno darilo, z vrezanima početnima črkama njegovega imena. Márico je najbolj mikal dnevnik. Obile solze so ga močno razmočile prej, nego ga je prebrala do zadnjega lista, zgodbo ljubezni, nezvestobe, prevare in resnične pokore.

Slavica je morala prijateljico večkrat opomniti, da jo bode toliko nenavadnih novostij preveč prevzelo, naj vstane in se gre nekoliko razvedrit na zrak. Še le po dolgem nagovarjanju jo je slušala. Močno se je reva opotekala, ko je stopala na Slavico se opiraje iz sobe. Zunanaj ju je že čakal Košir, in prvo, kar

je storil, bilo je, da je tovarišicama razodel vsebino Vinkovega pisma.

Še tisti večer je Vinko objel do tedaj neznano sestro.

IX.

Glasno je mrmral drugi dan pred poldnem stari Matej, ko je moral tako naglo naprezati konje, da se popelje Gorčič v mesto. V tem času navadno biva še tam, ali ko se začno lepi dnevi in delo v vinogradih, ne more si kaj, da ne bi pogledal v priljubljeno letovišče, na prijazni Božjak. Že Matej je ugibal, da se je moralo danes zgoditi kaj posebnega. Tudi sin je prišel za očetom iz mesta, in dolgo časa sta govorila v jedilnici, včasih tiho, včasih pa tako na glas, kakor da sta oba gluha. Kar priletí stari Gorčič iz hiše ter velí takoj napreči.

Ni minulo pet minut, že je Matej podil konje po cesti, da se je silen oblak prahú vzdigoval za kočijo. Tako hitro se Gorčič menda še nikdar ni vozil.

Dospevši v mesto, rekel je zapeljati naravnost pred Marinijevo hišo; kakor besen je potegnil za zvonec in kakor dvanajstleten lahkonom mladenič je zletel po stopnicah. Marini se je čudil, kaj ga je takó pripodilo k njemu.

»Kaj pa je, France, kaj: nesreča, ka-li?« vpraša naglo.

»Molči, slepar! Ti si moja nesreča, zapeljivec. Sram te bodi! Ti si mi ženo odpeljal, ti si me dosedaj mamil s svojim sladko-strupenim jezikom, ti si zamoril njeno mlado življenje, ti si mene ugonobil. Tat zakonske sreče, ti kača . . .«

Najgrše priimke je bruhal iz sebe, kakor besneči vulkan smrtonosni ogenj. Ne bomo jih pisali, saj bi bilo prežalostno opisovati boleost prevarjenega srca. Saj je izdajstvo že od nekđaj

najhujši greh, in proklet je, kdor zlorabi prijateljsko zaupnost.

Pene so se Gorčiču zbirale okoli usten, oči so mu vedno bolj lezle iz očnic, žile na vratu so se vedno bolj napenjale, pesti krčevito stiskale — slednjič se starec zgrudi na tla, rjojenje neha. Zadel ga je srčni mrtvoud.

Strahovito je škripal z zobmi, ko sta pritekli domači ženski. Marini si ni upal z mesta. Groza ga je bilo. Ženski je prijela skoro omotica, ko sta videli Gorčiča v zadnjih izdihljajih; Marini se pa oglasi, rekoč:

»Le umrita, le umrita še vidve! Sedaj je vse končano. Doigral sem, izgubljeni smo, izgubljeni«, kričal je bežoč iz sobe v sobo, kakor obstreljen lev.

Ljudje so prišli z ulice, in ko so videli umirajočega Gorčiča, odnesli so ga urno na voz. Matej, ki je prej vozil hitro, pustil je sedaj konjem vajeti in molil za gospoda. Prej, ko se je voz ustavil pred rojstno hišo, nabrala se je velika množica ljudij, ki je molčé stopala za kočijo in milovala dobrega Gorčiča. Vsakdo se je spominjal kakšne njegove dobrote.

Vinko se je sklonil nad očetom, bil je že mrtev. Sin je jokal kakor dete:

»Torej še to, še to . . .! Gnusni izdajalec!« Vsem se je smilil.

Dva dni pozneje, ko so zagrebli truplo Gorčičevo, ki je skoro do smrti verjel prevarljivemu hinaveu, solzili sta se ob grobu dve meščanom neznani osebi — Slavica in Márica.

Marinija je vzela noč še pred pogrebom. Ugibali so, da je šel, pobravši, kar je bilo mogoče, v Italijo; pa ni bilo res. Gospa Annetta je živela pri sorodnikih v Trstu, živela po prejšnji navadi, Angelina je v neki trgovini spoznavala, da so vsi ljudje — Lahji in Slovenci — stvari božje.

Drugi dan po pogrebu so Mariniju vse prodali. Nekaj časa pozneje, ko je Matej sam stopal za delavci v vinogradih in sam nadzoroval obdelovanje, lezel je neko jutro pod hribom sv. Marka in gledal, kako je že brstje napeto, kako pridno znaša kos svoje gnezdo, in kako brezskrbno muli zajček mlado travo. Ko se pa ozrè navzgor na velik hrast, zagleda nekaj črnega med vejami. Gré bliže in opazuje natančneje — Marinijevo truplo guga veter semtertje. Klubuk je ostal na nižji veji, čevlji so že popadali na tla in ostudno spačeni obraz so obdelavali krokarji . . .

»Tako, kakor zasluži vsak izdajalec!« mrmral je Matej in gledal, ali bi bilo mogoče spraviti truplo z drevesa, a preveč ga je bilo groza. Vrnil se je in sporočil v mesto.

Odtlej je prišla že drugič pomlad v deželo in s cveticami posula dol in log ter dihnila novo življenje v naravo. Tedaj je tudi Slavica ostavila svoje ljubljene gojence na Hribovcu in se preselila na zaželeno morsko obrežje, na prijazni Božjak k svoji posestrimi Márici kot ljubljena družica novemu gospodarju Vinku.

O priliki, ko je bila tam zopet volitev in je Vinko volil res s slovansko stranko, napil mu je Košir navdušeno, a kratko, ker govornik ni bil:

»Bog živi gospoda Gorčiča! On je naš, da, on je naš; Bog ga živi!«

Tedaj je Vinko odgovoril:

»Vsi ljudje smo bratje, bratje so vsi narodi. Drug drugega ne sme zatirati. Bog živi pravico!«

Zazveneale so čaše, zadonela je slovanska pesem ter odmevala tje doli na morski breg, vmes pa se je zopet odlikoval Koširjev silni »bas«, zaradi česar ga je Vinko tudi danes pohvalil, in to je bilo skromnemu pevcu zadostno plačilo.

